

Інна Варнавська

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», Україна

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

***Анотація.** Проаналізовано особливості застосування кейс-методу у процесі формування комунікативної компетентності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). Запропоновано розглянути приклади використання ситуаційних завдань. З'ясовано місце кейс-методу у практичній діяльності майбутніх фахівців.*

***Ключові слова:** кейс-метод, новітні технології, комунікативна компетенція, заняття з української мови (за професійним спрямуванням).*

Істотні зміни соціально-економічних і духовних процесів, які відбуваються під час науково-технічних й інформаційних дій в усьому світі призводить до того, що фахівцеві необхідно безпосередньо спілкуватися із фахівцями різних напрямів, під час цього використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації, здійснювати пошук необхідної інформації у всесвітній мережі Інтернет. Тому вагомого значення набуває впровадження інноваційні методів навчання і виховання, яке є ефективнішим засобом в опануванні сучасних технологій, підвищенні ефективності навчання і якості знань, формуванні життєвої і професійної компетентності сучасної молоді.

Адже завдяки впровадженню новітніх технологій можливим і доступним є навчання з використанням інноваційних технологій і методів навчання: групові тренінги, мозкова атака, метод синектики, метод вільних асоціацій, дидактичні

ігри (ділова гра "Новий керівник", "Термінологічне доміно" тощо), метод кейсів (вирішення практичних проблем), метод "Коло Ідей", "Акваріум", розігрування ситуацій у ролях, метод "Ток-шоу", метод "Ажурна пилка" та ін. [2].

Кейси (ситуаційні вправи) мають чітко визначений характер і мету. Найчастіше вони пов'язані з проблемою чи ситуацією, яка існувала чи існує.

Метою застосування кейс-методу у процесі формування комунікативної компетентності студентів біологічного напрямку на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) є:

- активізація і мотивація пізнавальної діяльності студентів, заохочення до опрацювання інформації, що буде необхідною в майбутній професійній діяльності генетика-селекціонера, біотехнолога, еколога, вчителя біології;

- актуалізація необхідності вивчення української мови, адже в україномовних джерелах (підручник, Інтернет) студент знайде багато необхідної інформації, пов'язаної із майбутньою професійною діяльністю;

- розвиток комунікативних умінь і навичок, вербальної комунікації українською мовою, що реалізується у формі діалогової взаємодії студента з комп'ютером, із викладачем, взаємодії студентів у парах і мікрогрупах за допомогою інформаційних комп'ютерних технологій;

- формування навичок професійної комунікативної поведінки у колективі, вміння аналізувати характер міжособистісних відносин у різних ситуаціях спілкування (під час виконання професійної роботи).

Мета кейсів – детальний аналіз, а не оцінювання (особливо, завчасне оцінювання). Навчання за допомогою кейсів розвиває здатність аналізувати, уникати помилок, які часто виникають під час виконання конкретних завдань.

Кейс має задовольняти такі вимоги: відповідати чітко поставленій меті; мати відповідний рівень складності; ілюструвати кілька аспектів життя; мати національне забарвлення; бути актуальним; ілюструвати типові ситуації; розвивати аналітичне мислення; провокувати дискусію; мати кілька рішень.

Враховуючи, що заняття з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямування)» проводиться лише один раз на два тижні, етапи використання методу-кейсу, на жаль, мали лише фрагментарний характер. На кількох заняттях, коли відбувався аналіз фахової термінології доречним був цей метод.

Отже, застосування кейс-методу на заняттях передбачає такі дії:

1. Представлення кейсу

Створення ситуація психологічного комфорту і зацікавленості у діяльності та відбувся розподіл студентів за групами. За 14 днів кожен студент отримував картку зі словосполученнями; на дошці були написані висловлювання про спорт та його значення у житті людини. Студенти повинні зорієнтуватися, «зібрати» висловлювання і таким чином розподілитися на групи. Наводимо приклади запропонованих висловлювань: Блез Паскаль: *«У природи тільки 4 величезних декорації – час року, довічно одні й ті ж актори – сонце, місяць і інші світила, але незважаючи на все вищесказане вона мінє відвідувачів, посилаючи їх в інший світ»*; Анрі Пуанкаре: *«Якби природа не була така прекрасна, вона була б нічого не варта, а в такому разі і життя було б не варто того, щоб його проживати»*; Томас Едісон: *«Наш великий недолік у тому, що ми занадто швидко опускаємо руки. Найправильніший шлях до успіху - весь час пробувати ще один раз»*; Сократ: *«Природа наділила нас двома вухами, двома очима, але лише одним язиком, для того щоб ми дивилися і слухали більше, ніж говорили»*; Стівен Хокінг: *«Господь не тільки грає в кості, але до того ж закидає їх інколи туди, де ми їх не можемо не побачити»*.

Після формування груп відводився час щодо розподілу обов'язків усередині кожної групи.

2. Ознайомлення зі змістом кейсу

На цьому етапі відбулося ознайомлення студентів із його змістом: кожна група отримала картку з інформацією і питаннями для обговорення: вони аналізували фактичний матеріал про стан місце природи в житті людини за

питаннями: 1) як ви вважаєте, про яку проблему свідчить ця інформація?; 2) що є причиною такого положення?

Студенти працювали з такими положеннями:

Картка-завдання №1

Знищення лісів позначається на стані атмосфери і порушує водний режим нашої планети. Міліють річки, що знаходяться в зоні вирубки, їх дно замулюється, а це призводить до знищення місць нересту і скорочення чисельності різних видів риб. Істотно зменшуються запаси ґрунтових вод, а отже, висихає ґрунт, яку безперешкодно змивають дощові потоки і здувають вітри, більше не стримувані лісами. З вирубкою лісів гинуть все що населяють їх живі істоти. Далеко не всі з них здатні піти і пристосуватися до життя на новому місці. Наприклад, деякі види лінивців, що живуть в активно вирубується ліси басейну Амазонки, здатні жити тільки в цих місцях – переселення для них неможливо.

Картка-завдання №2

Забруднення атмосфери впливає на глобальне потепління і зміна клімату на планеті. Найважливі «учасники процесу» – теплоцентралі і теплові електростанції, підприємства кольорової і чорної металургії, хімічне виробництво, автомобільні вихлопи, видобуток і переробка вугілля і нафти. Сьогодні в атмосферу потрапляє близько 400 мільйонів тон сажі, золи, пилу. Крім того, в навколишнє середовище викидаються пари мінеральних кислот, органічні розчинники, фреон та інше. В результаті таких викидів виникає парниковий ефект, що веде до поступового зростання середньорічних температур. Із початку минулого століття середня поверхнева температура повітря підвищується щороку на 0,007° С, а критичною межею вчені називають зростання середньорічної температури на 2° С, тобто майже півдорозі вже пройдено. Глобальне потепління викликає танення льодового пояса в Арктиці і

Антарктиді, підвищення рівня Світового океану, збільшення частоти повеней. Якщо ситуація не зміниться, то в перспективі цілком можливе настання нового льодовикового періоду.

Картка-завдання №3

Забруднення Світового океану – одна проблема, дуже гостро стоїть перед людством. Через забруднення змінюються органолептичні властивості води, в ній у великих кількостях з'являються важкі метали, хлориди, сульфіти, радіоактивні елементи, скорочується кількість розчиненого у воді кисню. В океан щорічно потрапляє більше 15 мільйонів тонн нафтопродуктів, оскільки катастрофи за участю нафтоналивних танкерів і бурових платформ давно вже стали звичним явищем. Скидають усі відходи в океан і борознять його простори суду – від пасажирських до вантажних. Дуже небезпечні радіоактивні відходи, що потрапляють в океан в результаті аварій на АЕС – згадаймо хоча б Фукусіму. Забруднюють океан і пластикові відходи. Вони утворюють на його поверхні цілі острови, що загрожують життю морських мешканців. Найбільший сміттєвий острів знаходиться в Тихому океані. Площа цього острова за приблизними оцінками – від 700 тисяч до 1,5 мільйонів квадратних кілометрів, а в глибину він йде на 10 метрів. Велика частина сміття – 80% – берегового походження, а відходи з кораблів і рибальські мережі складають близько 20%. Тварини і риби приймають пластмасу за їжу і заковтують її. Пластик не розчиняється навіть під впливом шлункового соку, що неминуче призводить до смерті живих істот. В залишки рибальських сіток нерідко потрапляють тюлені, дельфіни, кити. Вони не можуть звільнитися без сторонньої допомоги і часто гинуть. Ненабагато краща ситуація і з прісноводними водоймами. Стоки промислових підприємств і каналізаційні стоки населених пунктів призвели до того, що в багатьох річках і озерах неоправно порушилася екосистема. Європейська річка Ельба через масове скидання отруйних речовин заводами Німеччини, Чехії, Словаччини давно вже

отримала статус самої забрудненої річки в Європі. І це далеко не єдиний приклад.

Картка-завдання №4

Забруднення ґрунту. Шкідливі речовини потрапляють і в ґрунт. Почасти це відбувається через діяльність промислових підприємств, частково через прагнення людини полішити врожайність сільськогосподарських культур. Добрива не тільки приносять користь, але і можуть завдати колосальної шкоди навколишньому середовищу. Відсутність належної переробки побутового сміття та його накопичення на полігонах твердих побутових відходів, а в просторіччі звалищах, ведуть до того, що всі шкідливі речовини, що вимиваються опадами, надходять в ґрунт, отруюючи її і все живе поруч.

3. Дискусії щодо основних положень

За підсумками аналізу цієї інформації була організована дискусія за такими проблемним питанням: *«Людина і природа: непорушна взаємозв'язок, постійна взаємодія?»*

Представники кожної групи висловлювали свої пропозиції. За підсумками дискусії студенти створили пам'ятку *«Шляхи збереження природи. Як можна виправити ситуацію?»*

Шляхи збереження природи:

Найголовніше – щось змінити в своїй свідомості, зрозуміти, що стан нашої природи залежить від кожної дрібниці, від кожного нашого кроку.

Навчіться дивитися на природу не з точки зору споживача, а з точки зору вдячного партнера.

Почніть з того, щоб прибирати за собою сміття в лісі, не мийте машини в річках і озерах, не викидайте пластикові пляшки і пакети, викидайте

батареї та акумулятори тільки в спеціальних приймальних пунктах, що не ламайте дерева, що не рвіть квіти і не купуйте первоцвіти.

Якщо кожен з нас змінить культуру екологічної поведінки хоча б в незначних масштабах, то в підсумку кількість проблем значно зменшиться!

4. Організація обговорення кейсу

На наступному етапі студентам кожній групи було запропоновано ознайомитися із роботою Українського товариства охорони природи. Майбутні фахівці проаналізували основні напрями діяльності Товариства:

- участь у здійсненні практичних природоохоронних заходів;
- участь у виробленні екологічної політики, удосконаленні природоохоронного законодавства і практики його реалізації;
- сприяння здійсненню просвітньої діяльності серед населення з метою виховання громадської екологічної свідомості;
- сприяння попередженню екологічних правопорушень, захисту екологічних прав громадян, здійснення громадського незалежного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища;
- взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями, активними громадянами;
- видавнича діяльність.

Завдання: обговорити питання «Чи можливо створити подібне товариство у місті Херсоні?»

Одноголосно студенти стверджували, що подібні товариства мають велику користь. І тому перспективною у нашому місті може бути спроба організувати подібні товариства, організації щодо охорони природних ресурсів Півдня України.

Далі було обговорення питання: *які знання потрібні для організації такого товариства?*

У результаті дискусії підлітки визначили певні питання, які необхідно опрацювати, тобто проаналізувати, відшукати додаткову інформацію, для досягнення мети:

- *Як ви розумієте поняття «природні ресурси», «культура екологічної поведінки», «екологічна свідомість»?*
- *Яку роботу варто проводити, щоб зацікавити підлітків поважати природу?*
- *Як створити молодіжне товариство?*

5. Презентації

Таким чином, були визначені завдання для групової роботи та взаємодії студентів чотирьох груп. Робота над виконанням цих завдань тривала протягом 2 тижнів. Студенти працювали самостійно, роль викладача у цьому випадку – проведення консультацій, допомога у відборі та аналізі інформації.

Далі на заняттях кожна група презентувала проаналізований та опрацьований матеріал.

6. Підбиття підсумків роботи

Якість підготовлених матеріалів і презентації оцінювалися за критеріями: наприкінці заняття відбулася дискусія за питанням: «Як ви вважаєте, що є першим кроком для створення подібних організацій?»

Спільними зусиллями підлітки зробили висновок, що створення організацій, товариств починається із розробки бізнес-плану. Які вони у подальшому і розробляли.

Завершали розгляд цієї проблеми (реалізація основного замислу та мети розглянутої кейс-ситуації): визначити можливості та перспективи майбутніх фахівців біологічного напрямку щодо покращення ситуації природозбереження на території України.

На заняттях студенти захистили свої бізнес-плани щодо створення молодіжної організації, яка б пропагувала дотримуватися взаємозв'язку «людина